

הלחמת ההסברה בעידן הדיגיטלי

המעבר מהתקשורת המסורתית לתקשורת החדשה - בעיקר אתרי החדשות באינטרנט, הרשתות החברתיות והבלוגוספירה - מחייב את מערך ההסברה של ישראל ושל צה"ל להעתיק את מרב תשומת הלב שלו אל העולם החדש הזה

תא"ל אבי בניה
לשעבר דובר צה"ל

תמונה אחת בסטילס או סרטון וידאו קצר המובאים בבלוג, ברשת חברתית כמו פייסבוק או ביוטיוב או סתם ציוץ בטוויטר הולכים ותופסים את מקומן של ההודעות המסורתיות של דובר צה"ל, של מסיבות העיתונאים ושל כל שאר המאפיינים הקלסיים בעבודה התקשורתית של הדוברים.

נוכח התהליכים האלה ניצב צה"ל נוכח אתגר מיידי ומורכב. בשדה הקרב יפגשו המפקדים והלוחמים צוותי סיקור מקצועיים לצד צלמים עצמאיים רבים. אמצעי התיעוד בכל צד לוחם ובתוך האזרחי יהיו רבים ומגוונים. שידורי הרצף בכל ערוצי התקשורת האלקטרונית והמקוונת יהיו פלטפורמה ל"מלחמה בשידור חי". משמעות הדבר היא קושי הולך וגדל של הרשויות לשלוט על המידע, למשל לפקח על פרסום הודעות בנוגע לנפגעים. גם הצנזורה תגלה שנחלשה מאוד יכולתה לפקח ולשלוט במידע. למידע הרב שיזרום כמעט ללא פיקוח בכל ערוצי התקשורת תהיה השפעה מיידיית ואפקטיבית על דעת הקהל בישראל, על דעת הקהל במדינות האויב, על הממשלות ועל הקברניטים בשני הצדדים וגם על "מדינות היציע" - המדינות שאינן מעורבות ישירות בקונפליקט אך עוקבות אחריו בקפידה.

כדי לשמור על אמון הציבור בישראל ועל הליגיטימציה בעולם תצטרך הפעילות של צה"ל להתקיים במסגרת סד של מגבלות תקשורתיות נוקשות.

סיקור נרחב - מקומי ועולמי - יינתן להערכתו במלחמה הבאה לעורך של מדינת ישראל ובמיוחד לציבור בגוש דן רבתי שיידרש

סולטאן) שנורתה למוות ואשר צולמה באקראי במצלמה סלולרית והופצה ברשתות החברתיות - בלי ששלטונות איראן הצליחו למנוע זאת - גרמה לסדק חמור הרבה יותר בתדמיתו של המשטר האיראני מאשר גרמו המודיעין המערבי כולו או המיליארדים שהושקעו ב"קול אמריקה" ובאמצעים דומים. המציאות הזאת גורמת לפיחות משמעותי בתפקיד העיתונות המודפסת המסורתית בארה"ב, באירופה, במזרח התיכון ובכלל זה אצלנו. מתברר שהקהילות הווירטואליות יעילות ומשמעותיות הרבה יותר בתהליכים חברתיים ופוליטיים. אל הקהילות האלה יידרשו להתייחס כל מדינה וכל צבא, לרבות צה"ל, במערכות הבאות (ובהכנות להן) - בעיקר במקרים של עימותים אסימטריים ושל נוכחות אזרחית מסיבית בכל שדה קרב בצפון המדינה או בדרומה.

כוחם של ה"שחקנים"
הוותיקים בתקשורת עובר
אל הציבור, אל האזרח
הבודד, אל הרחוב, אל
האקדמיה, אל הסטודנט
ואל הבלוגרים ששולטים
על המידע - כל אחד
בתחומו

מבוא: מהפכת התקשורת

מהפכת המידע וההתפתחויות הטכנולוגיות בתחום התקשורת הסלולרית, האינטרנט והרשתות החברתיות חוללו שינויים מרחיקי לכת בצריכת המידע, בהספקת המידע, בתפקידי העיתונאים ובמהירות שבה זורם המידע מקצה עולם לקצהו.

יתר על כן, האינטרנט והרשתות החברתיות יוצרים שפה ותרבות חדשות שהופכות את המידע לזמין ולנגיש לכול. למעשה, הולך ונשחק מקומם של ה"שחקנים" הוותיקים בתקשורת - הכתבים, העורכים, הפרשנים והדוברים - וכוחם עובר אל הציבור, אל האזרח הבודד, אל הרחוב, אל האקדמיה, אל הסטודנט ואל הבלוגרים ששולטים על המידע - כל אחד בתחומו.

"האביב הערבי" מלמד על עוצמתה ועל יעילותה של מהפכת התקשורת ועל האיום שהיא יוצרת על משטרים מסורתיים, על ממשלות, על ארגונים ועל צבאות. כך, למשל, ניתן ללמוד מהפגנות הרחוב שהתקיימו באיראן בעקבות הבחירות שזויפו ב-2009 כי תמונה אחת של סטודנטית (נדה אגא

הריגת הסטודנטית נדה אגא סולטאן כמהומות באיראן (2009) ◀ תמונה אחת של סטודנטית שנורתה למוות ואשר צולמה באקראי במצלמה סלולרית והופצה ברשתות החברתיות גרמה לסדק חמור הרבה יותר בתדמיתו של המשטר האיראני מאשר גרמו המודיעין המערבי ו"קול אמריקה"

התקשורת החדש שתואר לעיל ונוכח מעורבות פעילה של מוסדות משפט בין-לאומיים, ארגונים לזכויות אדם, מוסדות או"ם, העולם הערבי והמעצמות הן אתגר מהמעלה הראשונה לכל גורמי הדוברות וההסברה של מדינת ישראל, ובהם אלה של צה"ל ושל משרד החוץ. הקושי של האתגר הזה נובע בעיקר מהתמונות שזרמו מהזירה של של מבנים ושל תשתיות הרוסים ושל נפגעים רבים בקרב האויב וסביבתו האזרחית.

הפתרון העיקרי לעניין הזה טמון בתיאום ציפיות מוקדם ושיטתי מול כלל קהלי היעד. מסרים נכונים ומותאמים - שאותם יתנו ברציפות הגורמים הנכונים לקהלי המטרה השונים בצורה פומבית וחשאית, ואשר יעסקו בחובתה של ישראל להטיל על צה"ל לפעול בנחישות ובעוצמה כדי לסיים כל מערכה

לאומית לפעילות צה"ל. את המלחמה רצוי לסיים בתמונה "שוברת שוויון" בדעת הקהל בעולם, דהיינו תמונה שמחזקת מאוד את טענת ישראל שניצחה בעימות.

בדרך כלל הדרך היעילה והמהירה ביותר לקצר את משך הלחימה ולהשיג הכרעה מהירה יחסית כרוכה בהפעלתה של עוצמת אש גבוהה ביותר גם בשלב האש של המערכה וגם בשלב התמרון - עד כדי כתישת המפקדות והמערכים של האויב. אולם אלה נמצאים לרוב בתוך סביבה אזרחית - מה שמטיל מגבלות על פעילות צה"ל. עם זאת יש לציין שבמלחמות לבנון השנייה כתש צה"ל הן את המפקדות של חזבאללה בדרום ביירות והן את הסביבה האזרחית שלהן (אסטרטגיית א־דאחיה).

תוצאותיה של פעילות התקפית בעוצמת אש גבוהה בתווך אזרחי אל מול מצלמות בעידן

לשהות במקלטים במשך מספר רב של ימים. ספק מרכזי של המידע - לצד גורמים רשמיים כמו רשויות המדינה וגופי החירום וההצלה - יהיו האזרחים שבמקלטים וכן אנשי הרשויות המקומיות.

במציאות הזאת של תקשורת פתוחה ומהירה ללא מתווכים ממסדיים, של מלחמה בשידור חי, של נגיסה ביכולת הצנזורה והמדינה לשלוט במידע או לעכבו ובמצב שבו ישראל צריכה להשיג ולשמר את הלגיטימציה מול ממשלות, ארגונים בין-לאומיים, ארגוני זכויות אדם, גופי תקשורת ומוסדות משפט בין-לאומיים תהיה המצלמה - לדעתי - הגורם המשמעותי ביותר שיבלום את הפעולות של צה"ל.

הלחימה כחזית ובעורף והאתגר של דובר צה"ל

במלחמת לבנון השנייה שהו בצפון המדינה יותר ממיליון איש במשך יותר מחודש במקלטים. במהלך "עופרת יצוקה" שהו בדרום המדינה יותר ממיליון איש במקלטים במשך יותר מ-20 יום. אולם הקבינט והפיקוד העליון של צה"ל מודעים היטב לעובדה שבעימות הבא לא ייתכן מצב שבו כמעט שבעה מיליון איש בכל רחבי המדינה יידרשו למאמץ ממושך דומה.

בהכללה ניתן לקבוע כי בניגוד לאוכלוסיות בפריפריות בצפון הארץ ובדרומה שמקיימות את חייהן בקהילות בסוג של ערבות הדדית או בתחושת שליחות לאומית - במרכז הארץ אין זה כך. מדובר באוכלוסייה שהקשרים הקהילתיים שלה כנראה רופפים הרבה יותר, ולכן גם כושר העמידות שלה חלש יותר. לפיכך ברור שצה"ל יצטרך להיערך לקיצור משך הלחימה, דהיינו להשגת הכרעה מהירה. על הרמטכ"ל ועל מפקדי הפיקודים והזרועות להטמיע בקרב מפקדי השדה את הצורך להתקדם ולהכריע במהירות כדי להסיר מהר ככל האפשר את האיום מהעורף הישראלי.

גם "שעון החול" שמציבים ארה"ב, האו"ם וגורמים נוספים מטיל מגבלות על משך ימי הלחימה - בעיקר אם בלחימה נגד ישראל יהיו מעורבים לא רק גורמי טרור אלא גם מדינות. גורמים נוספים שמחזקים את הצורך לפעול לקיצור משך הלחימה הם ההכרח לשמור על אמון הציבור בצה"ל ועל הלגיטימציה הבין-

בתוך עשרה עד 14 יום ולשחרר את אזרחיה מהמקלטים - יהיו קליטים וברורים, ויהיה בהם כדי לרכך ולמתן תגובות קשות בזמן אמת. נוסף על כך תהיה למסרים כאלה תרומה אפקטיבית בתחום ההרתעה. כמו כן יהיה על מערך ההסברה להגדיר מיהו מעורב ומיהו בלתי מעורב בשדה הקרב האזרחי. את המסרים שיופצו לקהלי היעד השונים יש לגבש ברמות הגבוהות ביותר בממשלה ובמטכ"ל כדי למתן ככל האפשר ובזמן אמת את הביקורת בארץ ובעולם - בתקשורת, בארגונים השונים ובממשלים.

הדוברות הצבאית לעורף - אתגר ההסברה ל"חיילים ללא מדים"

בכל מתאר סביר של המערכה הבאה יהיה על ההסברה לא רק לתחזק את אמון הציבור בצה"ל ואת הלגיטימציה שנותן העולם לצה"ל להפעיל כוח אלא גם לפעול להגברת הלכידות של החברה הישראלית כדי לשמר את יכולת העמידה שלה, את חוסנה ואת המורל שלה.

נוכח מציאות שבה מתנפצים על העורף בישראל עשרות ומאות טונות של חומרי נפץ במשך ימים ארוכים, והאוכלוסייה נדרשת לשהות במקלטים זמן רב ולספוג נפגעים ופגיעות קשות בשגרה, במשק ובכלכלה, חובתה של המדינה וחובתו של צה"ל להתייחס אל התושבים שבמקלטים כאל חיילים ללא מדים. משמעות הדבר: יש להבהיר להם שכושר עמידתם והחוסן שיפגינו יקבעו את גורל המערכה לא פחות מאשר הישגי הלוחמים בחזית. על הציבור בישראל להבין שמטרת האויב היא להתיש את העורף הישראלי, לפגוע בחוסנו ולגרום לו להפעיל לחץ על הממשלה לקבל החלטות שאינן בהכרח נוחות ונכונות לישראל ולצה"ל.

פיקוד העורף ויחידת דובר צה"ל מיישמים בהצלחה סיכום שהושג לאחר מלחמת לבנון השנייה, ולפיו פועל פיקוד העורף באופן עצמאי אל מול כלי התקשורת באמצעות נציגים בכירים באולפני השידור או באמצעות האולפן המרכזי ברמלה לשם העברת מידע מציל חיים והנחיות התגוננות לציבור.

לפי הסיכום הזה, מבזרות למעשה חלק מהסמכויות של דובר צה"ל לפיקוד העורף. הסיכום הזה יושם בהצלחה ב"עופרת יצוקה"

ובאירועים נוספים. עם זאת יש להדגיש שעל פי הסיכום מעביר פיקוד העורף באופן עצמאי רק מידע מציל חיים. יישום מוצלח של הסיכום הזה מותנה, כמובן, במידת מיומנותם ואמינותם של קציני ההסברה במדים שמופיעים באולפנים.

נוסף על כך הונהגה מדיניות מתירנית למדי שלפיה רשאים מפקדי המחוזות בפיקוד העורף להתראיין בכלי התקשורת האלקטרוניים - המקומיים והארציים - במהלך מבצע, משבר או איום כלשהו על העורף. ההסדר הזה מחייב רענון של כשירות המפקדים לעמוד מול מצלמה, להעביר מסר ברור בזמן קצר ולהבין שלכל שגיאה יש מחיר גבוה.

תחום נוסף שראוי לתשומת לב רבה, ללימוד ואף לעבודת מטה מסודרת ולגיבוש נוהל מוסכם הוא הטיפול בנפגעים בעורף. זוהי סוגיה כבדת משקל שיש לה השפעה רבה על הלוחמים בחזית.

ההכרח לשמור על אמון הציבור בצה"ל ועל הלגיטימציה הבין-לאומית לפעילות צה"ל מחזקים את הצורך לפעול לקיצור משך הלחימה

בעוד שבמהלך השנים רכש צה"ל מיומנות רבה בעבודה של קציני הערים ושל המערך האכ"א התומך בכל הנוגע לטיפול במשפחות החללים והנפגעים, לרבות תיאום ההודעה על הנפגעים אל מול גופי התקשורת, הרי שאין בישראל בכלל ובצה"ל בפרט ניסיון כלשהו בנוגע להשפעה שתהיה לאבדות בעורף על הלוחמים בחזית - בסדיר או במילואים. המציאות החדשה שבפניה יעמוד צה"ל תחייב התייחסות תקשורתית ואופרטיבית אל "המשפחה המגויסת" שחלקה במדים וחלקה ללא מדים במקלטים. בהחלט ייתכן שבשלב הראשון של הלחימה,

שלב האש, יהיו יותר נפגעים בעורף מאשר בחזית - מה שיפר באופן משמעותי את האמנה ואת ההבנה המסורתיות בין העם לצבאו.

צה"ל נדרש אפוא לקיים עבודת מטה נרחבת יחד עם יתר גורמי החירום וההצלה בישראל כדי לבחון כיצד מודיעים לאנשי הצבא על יקיריהם שנפגעו בעורף. כמובן יש לבחון יחד עם גורמי הפסיכולוגיה בצבא את ההשפעה שתהיה להודעות כאלה על מורל הלוחמים והיחידות שבאים מהאזור בעורף שנפגע ומהן הפעולות שיש לנקוט כדי לבודד את האירועים האלה ככל שניתן.

נוכח כל המשימות האלה יש חשיבות עליונה למה שנהוג לכנות "המשמעת הדוברתית": לאחידות המסרים ולפשטותם, לתיאום המסרים בין הדרג הצבאי לדרג המדיני, בין גורמי השלטון לגורמי האופוזיציה ובין כל שאר הגופים הרלוונטיים: גורמי הביטחון, החירום, הרפואה והתקשורת ובין המומחים והפרשנים השונים, ובהם אנשי צבא בכירים בדימוס ובמילואים. בקיצור, המשמעת הדוברתית מחייבת את כל הגורמים הרשמיים: מנשיא המדינה ועד אחרון החיילים.

זהו יעד בר השגה, והגורמים המקצועיים היחידים שמסוגלים לוודא את השגתו הם המטכ"ל ודובר צה"ל בהיותם גורמים א-פוליטיים שהציבור נושא את עיניו אליהם בעיתות חירום יותר מאשר לכל גורם אחר. משמעת דוברתית כמו זו שתוארה לעיל הופעלה במהלך "עופרת יצוקה", אולם אז מדובר היה במשימה פשוטה יחסית נוכח העובדה שהיה זה מבצע מוגבל בחזית אחת בלבד. המערכה הבאה צפויה להיות מורכבת הרבה יותר, ולכן האתגר הדוברתי צפוי להיות מורכב יותר, וחשיבותו צפויה להיות קריטית הרבה יותר מבעבר.

המאמצים בעולם לדה-לגיטימציה של ישראל ושל צה"ל

זה כמה שנים, וביתר שאת בשנתיים האחרונות, מנוהלת מערכת דה-לגיטימציה נגד מדינת ישראל ונגד צה"ל. מדובר במערכה שאותה מתכננים, מארגנים ומממנים פלסטינים וגורמים פרו-פלסטיניים כדי לבודד את מדינת ישראל ולכבוש את ידיה במאמציה להגן על עצמה. המערכה הזאת

יש חשיבות עליונה ל"משמעת דוברותית": לאחידות המסרים ולפשטותם, ולתיאום המסרים בין הדרג הצבאי לדרג המדיני

מתנהלת בפלטפורמות תקשורתיות שונות ברחבי העולם. הפעילים במערכת הדה-לגיטימציה הזאת טוענים שצה"ל הוא צבא כיבוש שמפעיל שיטות לחימה פסולות ומפר אמנות ודינים בין-לאומיים. זוהי מערכה שמתנהלת בעיקר באירופה, במדינות ערב, בדרום אמריקה ובמרכזה ובמידה פחותה יותר בארה"ב.

במסגרת מסע הדה-לגיטימציה נעשים ניסיונות להחרים את תוצרת ישראל, להטיל חרם על מוסדות אקדמיים בישראל ועל אמנים ישראלים ואף למנוע מאמנים זרים להופיע בארץ. זהו מסע שמסוכן מאוד לא רק לישראל אלא גם לקהילות היהודיות בעולם. לכן על ישראל להשיב מלחמה בכלים הנכונים. כאמור, הזירות שבהן מתנהלת מערכת הדה-לגיטימציה הן רחבות מאוד, ויש להכיר את העיקריות שבהן:

● **התקשורת המסורתית הבין-לאומית.**

חרף דעיכתם של העיתונים משמשת הפלטפורמה הזאת יעד לאויבנו, והם מנצלים אותה כדי לכתוב מאמרי דעה וטוקבקים לאתרים המקוונים של מערכות העיתונים. כמו כן הם מקיימים שיחות רקע ותדרוכים למערכות העיתונים.

● **התקשורת המקוונת.**

האינטרנט של האינטרנט והתרחבות הבלוגוספירה הופכים אותם לכלי מרכזי במסע הדה-לגיטימציה נגד ישראל בכלל ונגד צה"ל בפרט באמצעות הפצת מסרי שנאה והכפשה באתרים שונים בעולם. מספר הפלטפורמות העומדות לרשות המכפישים הוא כמעט אין-סופי: טוקבקים כמעט בכל פורום ובכל אתר, "ציוץ" מסרים בטוויטר, העברת מידע כתוב ומצולם בפייסבוק או ביו-טיוב, כתיבת בלוגים נגד ישראל ונגד צה"ל.

● **הפגנות.** הגורמים שעוונים את ישראל מקיימים הפגנות רבות נגדה בערים מרכזיות בעולם כדי להשפיע על המערכות הפוליטיות ועל התקשורת בארצותיהם לנקוט עמדות אנטי-ישראליות ואף להחרים אותה.

● **הקמפוסים.** פעולות נרחבות לדה-לגיטימציה של ישראל מתקיימות

● **מערכת המשפט הבין-לאומית**

מנוצלת להגשת תביעות נגד מדינת ישראל, נגד צה"ל ונגד מפקדיו וחיליו. מטרת הפעילות הזאת היא לא רק לכבול את ידה של ישראל במלחמה נגד הטרור אלא גם לזרוע פחד בקרב מפקדים ונציגי המדינה באמצעות השגת צווי מעצר בין-לאומיים נגדם. באמצעות הצווים האלה לא רק מדגישים את היותה של ישראל מדינה מנודה אלא גם משיגים תהודה תקשורתית נרחבת.

● **מוסדות וארגונים של האו"ם.**

הארגונים והפעילים העומדים בחזית המערכה לדה-לגיטימציה של ישראל משתמשים בגופים ובארגונים המסונפים למוסדות האו"ם בניו-יורק או בז'נבה כדי להציג מצגי שווא של משברים הומניטריים בקרב האוכלוסייה הפלסטינית והלבנונית (רעב, מחסור

בקמפוסים. מאחוריהן עומדים מרצים וסטודנטים פרו-פלסטינים. לעיתים מדובר בהתארגנויות שמטרתן היחידה היא לפגוע בישראל ולפעמים נרתמים לפעולות האלה תאי סטודנטים שעוסקים לעיתים גם בנושאים נוספים.

את המסרים שיופצו לקהלי היעד השונים יש לגבש ברמות הגבוהות ביותר בממשלה ובמטכ"ל כדי למתן ככל האפשר ובזמן אמת את הביקורת בארץ ובעולם

הפגנה נגד ישראל בטורקיה בעת מבצע צה"ל בעזה ב־2009 ◀ הגורמים שעוברים את ישראל מקיימים הפגנות רבות נגדה בערים מרכזיות בעולם כדי להשפיע על המערכות הפוליטיות ועל התקשורת בארצותיהם לנקוט עמדות אנטי־ישראליות ואף להחרים אותה

יכולים אזרחים - לא מתוך כוונה רעה - לדווח לחברים על המצב בעורף, על תנועות של כלי רכב צבאיים בצירים בדרך לחזית, על מה שקורה בסמוך לבסיסי צה"ל ואפילו לאורך הגבולות. דיווחים כאלה יכולים לסייע מאוד לאויב לשפר את תמונת המודיעין שלו הן בנוגע להיערכות הצבא ולתנועותיו והן בנוגע למידת החוסן של הציבור.

ישראל כמו בעבר, צפויה לשלם מחיר משמעותי בתחומי הביטחון, הצבא והמודיעין בשל דבקותה בערכיה הדמוקרטיים שמקדשים את חופש הביטוי, את חופש הדעה ואת חופש התנועה.

גם ישראל עשויה לשאוב מידע רב ואיכותי מפלטפורמות התקשורת השונות - הן הבין־לאומיות והן אלה של האויב. מדובר במידע בתחומי הצבא, הכלכלה, החברה והמדיניות, אולם היקף המידע שיכולה ישראל להפיק מפלטפורמות התקשורת השונות של האויב קטן מהיקף המידע שיכול האויב להפיק מפלטפורמות התקשורת השונות בישראל.

ההתרחבות המשמעותית הזאת של מרחב המודיעין הגלוי מחייבת הידוק משמעותי של הקשר ושל התיאום בין גופי הדוברות וההסברה במדינת ישראל ובצה"ל לבין קהילת

אף הן לדה־לגיטימציה של ישראל במסווה של חופש האמנות.

התרחבותו של מרחב המודיעין הגלוי

היווצרותן של פלטפורמות תקשורת רבות באינטרנט (רשתות חברתיות, בלוגים, פורומים וכד') שהגישה אליהן אפשרית כיום מכל מקום באמצעות סמרטפונים וטאבלטים מקילה על הפצת מידע ממרחבי הלחימה בלי שתהיה עליו שום בקרה שהיא. כך, למשל,

מאחר שבכל מלחמה עתידית יינתן מקום מרכזי למערכה על הלגיטימציה ועל דעת הקהל המקומית והעולמית, יש לאמץ כמה דרכי פעולה שבהן לא הצטיינה עד כה ישראל

בתרופות ובדלק וכו') ולהאשים בכך את ישראל. ועדת גולדסטון שהוקמה מטעם מועצת האו"ם לזכויות האדם בעקבות מבצע "עופרת יצוקה" היא דוגמה לשימוש ציני באו"ם ובמוסדותיו.

- **הארגונים לזכויות האדם** שפועלים בישראל ובעולם מוזנים לא פעם בנתונים שגויים ובעדויות חלקיות ומגמתיות ומפרסמים דו"חות שנתיים שמוטים לחלוטין נגד ישראל. מדובר בגופים כמו אמנסטי, בצלם, שוברים שתיקה, רופאים ללא גבולות וכד' - חלקם תמימים שפועלים מתוך רצון טוב ומשרתים בלא יודעין את אויבי ישראל וחלקם תמימים הרבה פחות שפועלים במודע כדי לשרת את אויבי ישראל.

- **תרבות, אמנות וקולנוע.** מוסדות תרבות ואמנות רבים הפועלים בעיקר באירופה או בחסות האיחוד האירופי מעניקים מלגות וחסויות לסרטים, למחזות ולתערוכות שונות. בשנים האחרונות נוצר הרושם שניתנת עדיפות לסרטים, לתערוכות ולמחזות שמתארים את הסכסוך הישראלי-פלסטיני מהזווית הפלסטינית, וכל היצירות האלה מנוצלות

המודיעין. ביחד עליהם לנתח כיצד נתפס צה"ל בעיני האויב וכיצד משפיעה התקשורת של האויב על אזרחי ישראל ועל חיילי צה"ל. מעבר לכך עליהם ליצור יחד מסרים שימצאו בסופו של דבר את מקומם בשיח של האזרחים בפלטפורמות התקשורת השונות. במילים אחרות, עליהם לנסות להתוות כיוון לשיח שמתקיים באותן הפלטפורמות.

במסגרת הכוללת של עבודת המודיעין נחשב המודיעין הגלוי מאז ומתמיד לבן החורג והשולי. הגישה הזאת משתנה כעת וצפויה להשתנות בעתיד עוד הרבה יותר. אחת התוצאות של השינוי הזה צפויה להיות הפניית כוח אדם איכותי יותר לגופים שאוספים מידע ממודיעין גלוי - גם על חשבון כוח אדם ממערכי המודיעין האחרים וכן מגופי הדוברות וההסברה.

נראה שאת ההתרעה על פרוץ המחאה במצרים ועל מהפכת תחריר לא היו יכולים לספק שום סוכן, תצפית או האזנה, אלא רק שיטוט מושכל בפייסבוק, בטוויטר ובאינטרנט וכן גם בנוגע למשט ה"מרמה" ולמשטחים דומים. המודיעין, הדוברות והתקשורת, שהיו רחוקים זה מזה משיקולים שונים, הולכים ומתקרבים זה לזה!

אגרופי ההסברה בעולם - מכפילי כוח אסטרטגיים

גם כשישראל מתמודדת עם מצב שבו כל העורך שלה נתון למתקפת טילים, עליה לפעול להשגת לגיטימציה בין-לאומית להפעלת כוח. במיוחד חשובה הלגיטימציה מארה"ב וממדינות אירופה, ולשם השגתה על ישראל להסביר את עמדותיה במסודות השלטון בעולם, במוסדות אקדמיים, בתקשורת ובקרב הציבורים השונים.

הפעילות הזאת מקבלת משנה חשיבות נוכח ההערכה שהמלחמה הבאה תלווה במסע אגרסיבי ברחבי העולם כדי לפגוע בדימויה של ישראל ובלגיטימיות שלה להפעיל כוח ולהגן על עצמה.

לצד פעילותו של משרד החוץ באופן ישיר ובמצעות השגרירויות, הקונסוליות והנציגויות השונות ברחבי העולם, פועלים גם משרד ההסברה, לשכת העיתונות הממשלתית, דובר צה"ל וארגוני הסברה

וולונטריים כמו Israel project ו-stay with us. לצד אלה פועלים ברחבי העולם הארגונים היהודיים והקהילות היהודיות.

היכרות מעמיקה, יצירת תחושה של שותפות ובניין נכון של מודלים לשיתוף פעולה יכולים להפוך את הארגונים היהודיים ואת הקהילות היהודיות ל"אגרון הסברה" יעיל ונחוש שיהיה מכפיל כוח אסטרטגי להסברת עמדותיה של ישראל.

גם במקרה הזה טמון הסוד בפשטות המסר, בתיאום ההסברה, בחומרים ויוזאליים תומכי מסר, בשיטות הגשה נכונות וביצירת תחושה של אחריות משותפת.

ראשיהם של עשרות ואף מאות הארגונים היהודיים ברחבי ארה"ב, קנדה, אירופה ואמריקה הלטינית הם בעלי מומן והשפעה כלכלית, פוליטית, תקשורתית ואקדמית. רבים מהם באים ויוצאים אצל ראשי המדינות, השרים וחברי הפרלמנט, ובחלקם חברים פעילים ותורמים במפלגות הפוליטיות. אחדים הם מו"לים, עורכים ועיתונאים, ראשי אקדמיה ומרצים, סופרים, אמנים ומעצבי דעת קהל במדינותיהם. לא אחת בעבר עלה בידיהם "לספק את הסחורה" בעבור ישראל וצה"ל הרבה יותר טוב מאשר ראשי המדינה או הצבא.

כך, למשל, ניתן להיעזר בארגון כמו FIDF (Friends of the IDF), שלו עשרות סניפים ועשרות אלפי פעילים ברחבי מדינות ארה"ב, ואפילו בחב"ד, שמוסדותיו ואנשיו פרוסים בכל העולם, להפצה וירלית של מסרים, של הודעות ושל תצלומים למאות אלפי בני אדם דרך האינטרנט. מדובר במכפילי כוח של ממש שתהיה זאת טעות שלא להפעילם.

ביחידת דובר צה"ל פותחה מערכת לתפוצה עולמית באמצעות אלפי ארגונים. יש להמשיך לפתח את המערכת הזאת, לעדכן את הרשימות ולתרגל דרכי פעולה למקרה של לחימה.

סיכום: אימוץ כללים של "דוברות התקפית"

מאחר שבכל מלחמה עתידית יינתן מקום מרכזי למערכה על הלגיטימציה ועל דעת הקהל המקומית והעולמית, יש לאמץ כמה דרכי פעולה שבהן לא הצטיינה עד כה ישראל. להלן כמה דוגמאות לדרכי פעולה כאלה:

- הגשת תלונה רשמית של ישראל למועצת הביטחון של האו"ם.
- בקשה לכינוס דחוף של מועצת הביטחון לדיון בפניות ישראל.
- פנייה רשמית של ישראל לארגוני זכויות האדם על הפרת זכויות אדם באזורי לחימה ועל ניצול אזרחים, ובהם ילדים, כדי שיהפכו לחומת מגן אנושית.
- הגשת תלונות רשמיות לבית הדין הבין-לאומי בהאג נגד מדינות הנותנות חסות לארגוני טרור כמו חזבאללה וחמאס.
- הגשת תביעות וכתבי אישום נגד ראשיהם של ארגוני טרור בבתי דין באירופה ובארה"ב.
- כתיבה ושיגור של איגרות משפטיות מטעם הפצ"ר והיועץ המשפטי לממשלה לכל גורמי המשפט ברחבי העולם: פצ"רים מקבילים, משרדי משפטים, פקולטות למשפטים, עורכי דין בעלי שם בעולם וכיו"ב. האיגרות יפרטו את הנסיבות לפרוץ המלחמה ויסבירו את הצעדים שנוקטים צה"ל ומדינת ישראל כדי לעמוד באמנות הבין-לאומיות ובכללי הדין הבין-לאומי בכל הנוגע ללחימה.
- שיגור "חוליות תקיפה הסברתיות" של ישראל לכעשר ערים מרכזיות באירופה ובארה"ב. כל חוליה כזאת תכלול נציג של דובר צה"ל, נציג של אמ"ן מחקר ונציג - בסדיר או במילואים - ממחלקת הדין הבין-לאומי בפצ"ר. החוליות האלה יעמדו לרשות השגרירויות, הנספחויות הצבאיות, המשלחות של משרד הביטחון והקהילות היהודיות המקומיות בכל הנוגע לחומרי הסברה, לחומרים תומכי מסר ולקיום שיחות רקע עם גורמי תקשורת וממשל מקומיים.
- הגשת תביעות נזיקין בבתי דין בין-לאומיים ומקומיים בעולם בגין פגיעות בעורף הישראלי. לתביעות יצורפו דרישות להפקיע נכסים וחשבונות בנק של מדינות שתומכות בארגוני הטרור ונותנות להם אכסניה.
- שימוש מושכל בעדכונים שישלחו משרד ראש הממשלה ומשרד החוץ למנהיגי מדינות ידידותיות ולראשי הצבאות וארגוני המודיעין באותן המדינות.